

2022-ben ünnepeljük Kálmán Imre születésének 140. évfordulóját. 1882. október 24-én éjjel született, Béla és Vilma nevű testvérei után harmadik gyermekként. Kisfiú korában hagyta el szülővárosát, majd első komoly sikere után Budapestről is elköltözött, hogy Bécsben, az operett fővárosában dolgozhasson. Tette mind ezt azért is, mert Ausztria ekkor már csatlakozott a berni egyezményhez, az 1884-ben a nemzetközi szerzői jogokra vonatkozóan létrejött megállapodáshoz.¹ Kálmán Imre muzsikája bejárta az egész világot, korának ünnepelt zeneszerzője volt, de a legnagyobb sikereinek idején sem felejtette el, hogy honnan származik. Haláláig magyarnak tartotta magát, fontosnak érezte, hogy Bécsben született három gyermekét is megtanítsa az anyanyelvére. Szülővárosában nagy igyekezet árán – harmincnégy évvel a halála után – válhatott szülőháza az életét és munkásságát bemutató emlékmúzeummá.

Emlékmúzeum, Múzeum, Emlékház. Mielőtt bemutatnám az intézmény történetét, szeretném tisztázni a névváltozatait. A szövegben nem használok egységes megnevezést, hanem azt a nevet használom, amelyet az adott források is. Emlékháznak tehát onnantól nevezem, hogy az lett a hivatalos megnevezése. Forrásként nagyrészt a múzeumi adattári anyagokat használtam fel. Sajnos sok adat, esemény hiányos, számos információt nem tudtam ki-

¹ RANSCHBURG Viktor, *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*, Eggenberger-féle könyvkereskedés, Budapest, 1901.

deríteni, mivel az emlékházban őrzött anyagok is hiányosak, az évek során sok tűnt el a raktárból, valamint a meglévőkből is kevés részlet deríthető ki.

A zeneszerző szülőháza harmincöt évvel ezelőtt, 1987. október 22-én nyitotta meg kapuit múzeumként. Korábbi lakójának életéről és munkásságáról nyílt színvonalas kiállítás a falai között.

Siófokon már az 1920-as években felmerült a múzeumalapítás gondolata, egyik lelkes kezdeményezője, Molnár István római katolikus káplán, a 466. számú Magyar Tenger cserkészcsapat parancsnoka népművészeti és régészeti gyűjteményt állított össze. Ez a gyűjtemény, mely ma komoly értéket képviselne, a második világháború után sajnálatos módon szétszóródott.²

Amikor Kálmán Imre még gyermek volt, a család eladta a siófoki házat és a budapesti rokonokhoz költöztek. Hogy kié volt ezután az épület, azt nem tudni pontosan, a levéltári források még nem érhetők el ebből az időszakból. Az viszont tudható, hogy a hatvanas években lakásokat alakítottak ki benne, kettőt a földszinten, kettőt az emeleten. Az épület használatáról biztosat csak 1970-től tudunk.

A képviselő-testület részéről még Kálmán Imre életében, 1946-ban született döntés, hogy a szülőház falán emléktáblát helyezzenek el.³ 1955 nyarán alakult egy bizottság, amelynek feladata volt az utcanevek felülvizsgálata és szükség esetén módosítása. Ekkor már tervbe vették, hogy a Pályaház utcát, amelyen Kálmán Imre szülőháza áll, a zeneszerzőről nevezzék el.⁴ Az épület felújítása is

² MATYIKÓ Sebestyén József, *A siófoki múzeumügy kibontakoztatása* (AD140-91)

³ *Kálmán Imre szülőháza is tükrünk a világra*, Hajdú-Bihari Napló, 1995. 01. 10., 7.

⁴ *Kálmán Imre zeneszerző emlékének megörökítése a siófoki tanács terveiben*, Tanácsok Lapja 1955. 08. 23., 2.

szükségessé vált, a vakolat alól addigra kilátszott a vörös téglá, a barna festés már kopottas volt. Végül 1955. október 23-án került sor az emléktábla ünnepélyes felavatására. Az eseményen jelen volt a zeneszerző két kortársa Bagó Gyula és Pintér Géza, utóbbi beszédet is mondott. Kálmán Imre életrajzát Röder Alfréd tanár ismertette és a műveiből is csendültek fel részletek az ünnepség keretében.⁵ Legvégül leleplezték a szülőház falán az emléktáblát.

Az emlékház falán elhelyezett első márványtábla
Forrás: A szerző archívuma

Kálmán Imre felesége, Vera szívügyének tartotta, hogy férje szülővárosában múzeumot hozzanak létre. 1965-ös budapesti látogatása során azt nyilatkozta, hogy szándékában áll kottákat és kéziratokat adományozni az intézmény számára, valamint magyar nyelvű Kálmán-lemezeket is, amik szintén a gyűjteménybe kerülnének.⁶ 1968-ban Vera felajánlotta, hogy a múzeum berendezéséhez a badeni otthonukból ajándékozik bútorokat, továbbá azt

⁵ Emléktáblát leplezték le Kálmán Imre szülőházán, Tanácsok Lapja 1955. 11. 15., 5.

⁶ Kálmán Imre özvegye Budapestre érkezett, Esti Hírlap, 1965. 04. 14., 1.

is, hogy az intézményben helyezi el Imre magyar nyelvű levelezését, valamint azt a zongorát, amelyet Imre első saját hangszereket vásárolt használtan Budapesten. Ezenkívül olyan használati tárgyakat, melyek korábban a bécsi Hofburgban voltak kiállítva.⁷

Kálmán Imre zongorája és zongoraszéke
Forrás: A szerző archívuma

Az emlékkiállítás 1970. április 18-án nyílt meg a szülőházban, melyet ezt megelőzően teljesen felújítottak. A megnyitón Vera is részt vett, valamint jelen voltak a család ismerősei, barátai Bécs-

⁷ Siófok: Kálmán Imre Múzeum, Hétfői Hírek, 1968. 02. 19., 6.; Kálmán Imre Múzeum Siófokon, Esti Hírlap, 1968. 04. 08., 2.

ből, Párizsból és Zürichből.⁸ A tárlatot a választó bizottság elnökhelyettese, Kovács Istvánné nyitotta meg.⁹ A kiállítás két teremből állt, az elsőben Kálmán Imre magyarországi operettbemutatóinak plakátjai, műveinek szerepeit játszó színészek fényképei, kézíratos dokumentumok és levelek kaptak helyet. A második teremben helyezték el a személyes tárgyakat, családi fotográfiákat, a bútorokat és a zongorát.¹⁰ Vera meglátogatta a múzeumot 1972-ben és 1973-ban is. Kálmán Imre 90. születésnapján a fia, Charles is felkereste az intézményt.¹¹ A bemutatott tárlat rendkívül népszerű volt, évente öt-hatezer látogatót fogadott.¹²

A kiállítás nem sokáig volt zavartalanul látogatható, 1973 őszén ugyanis megkezdte működését az épületben a zeneiskola. Több éven keresztül, egészen addig, amíg állandó kiállításként rendezték volna újra az épületben az emléktárlatot, a zeneszerző relikviáit csak a nyári hónapokban lehetett megtekinteni.¹³ Ősztől tavaszig a zeneiskola használta az épület helyiségeit, ezért a kiállítást a szezon végén szétbontották, a legtöbb anyagot a padlásra vitték, egyedül a zongora maradt a helyén – a mérete miatt.

Azóta mennyi minden megváltozott: a hangszert, amelyet ma már kordonnal védünk a kíváncsi kezek elől, ötven éve fiatal muzsikások használtak gyakorlásra. A gyakori költöztetés, a kiállítás szétbontása, illetve újbóli összeállítása a műtárgyak állapotának romlásához vezetett, egyre sürgetőbbé vált tehát a tárlat sorsának megoldása.

⁸ NAGY István, *A világvándor hazatért* (kézirat)

⁹ *Kálmán Imre emlékkiállítás Siófokon*, Zalai Hírlap, 1970. 04. 19., 12.

¹⁰ MATYIKÓ, I.m.

¹¹ *Nyáron múzeum, télen zeneiskola*, Magyar Nemzet, 1975. 11. 20., 7.

¹² MATYIKÓ, I.m.

¹³ Az Utazási Magazin egyik cikke szerint 1979-ben például mindösszesen másfél hónapig, július 10-től augusztus 21-ig láthatta a közönség a tárlatot. (*Múzeumok és kiállítások*, Utazási Magazin, 1979. 06. 01., 20.)

dása.¹⁴ 1975-ben a Fővárosi Operettszínház kiállítása került ide, amit dr. Czenner Mihály állított össze, 1979-ben pedig egy kisebb felújítás történt, amelynek keretében kifestették a földszinti termeket.

1982. július 3-án, Kálmán Imre születésének centenáriumaához közeledve a Beszédes József Vízgazdálkodási Múzeumban nyílt kiállítás, az egyik közel 100 m²-es terem rendezték be a zeneszerző tiszteletére.¹⁵ A tárlat anyagát a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága és a Magyar Vízügyi Múzeum állította össze. A megnyitón Babarczy László, a kaposvári Csiky Gergely Színház igazgatója mondott beszédet. Vera a megnyitón nem tudott részt venni, egy hónappal később azonban ellátogatott Siófokra, és megnézte a tárlatot.¹⁶ A látogatók december végéig tekinthették meg ezt a kiállítást.

A Beszédes József Vízgazdálkodási Múzeumban rendezett Kálmán Imre kiállítás plakátja

Forrás: A szerző archívuma

¹⁴ NAGY, I. m.

¹⁵ *Kálmán Imre emlékkiállítás nyílt szülőhelyén*, Zalai Hírlap, 1982. 07. 04., 8.

¹⁶ NAGY I.m.

Ebben az évben Siófokon igyekeztek méltóképpen megünnepelni az operettkirály születésének századik évfordulóját. Emlékünnepséget rendeztek és a szülőház falára egy újabb tábla került, melyet Kiss Sándor szobrászművész készített.¹⁷

A zeneszerző születésének századik évfordulója alkalmából a szülőház falára került emléktábla

Forrás: A szerző archívuma

1985-ben ismét a Beszédes Múzeumban állítottak össze Kálmán-kiállítást, erre Törlei Dénes osztályvezető kérte a Vízgazdálkodási Intézet múzeumát.

A nyolcvanas években társadalmi munkával a szülőház mellé három, egyenként 3×4 méter alapterületű tanterem épült. 1986-ban született döntés arról, hogy állandó kiállítást alakítsanak ki

¹⁷ Hazai Tükör, 1982. 10. 31.

a zeneszerző szülőházában. Ehhez azonban a zeneiskolának kellett új épületet találni. A Mártírok útján álló bölcsődét abban az időben nem használták ki teljesen, ezért a városvezetés úgy határozott, ide költöztetik át a zeneiskolát. A költözés idejére a volt bölcsőde felújítása nem készült el, így a tárgyakat, a bútorokat és a hangszereket is az épület mellett rakták le ideiglenesen – utóbbiak a felújítást végző munkások nagy örömére. A három tanteremből, melyeket később csatoltak az épülethez, butikokat alakítottak ki.¹⁸

Sok kitérő után végül 1987. október 22-én, Kálmán Imre születésének százötödik évfordulóján nyitották meg az emlékkiállítást a szülőházában.¹⁹ A múzeum alapításához a Városi Tanács a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságával kötött megállapodást, ők vettek részt a tárlat berendezésében. A földszinti két teremben alakították ki a tárlatot, az egyikben létrehoztak egy színházi enteriőrt, amiben a *Csárdáskirálynő* egyik jelenetét mutatták be.²⁰ Ettől az évtől volt a múzeum igazgatója Matyikó Sebestyén József.

A megnyitás után nem sokkal, 1987. november 27-én létrejött egy átmeneti megállapodás a Siófoki Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága, a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága és a Somogy Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának Művelődési Osztálya között, melynek az volt a célja, hogy a Kálmán Imre Emlékmúzeumból komplex helytörténeti múzeum jöhessen létre. A fenntartást a város, a szakmai felügyeletet a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága vállalta. Már ekkor folytak az egyeztetések arról, hogy az újonnan kialakítandó helytörténeti múzeumban képzőművészeti

¹⁸ HELÉNYI Béla, *Eltűntnek nyilvánítva (A siófoki zeneiskoláról)* AD95-90

¹⁹ Nem egyedi eset, hogy először emléktáblát helyeznek el egy jelentős személy szülőházán, és csak jóval utána lesz múzeum. Így történt ez például Erkel Ferenc gyulai otthona esetében is. Ld.: Múzeum Café, 2012/6, 55.)

²⁰ NAGY, I.m.

gyűjtemény és állandó képtári kiállítás is legyen. Ezt úgy szereték volna megvalósítani, hogy valahol az emlékmúzeum közelében átalakítanak egy nagyméretű ingatlant, ahol minden múzeumi egység helyet kapott volna. Az emlékmúzeum is intézményi része lett volna a helytörténeti múzeumnak, de az eredeti helyén maradt volna.²¹ A későbbiek során több ízben újra felmerült ez a kérdés, Matyikó Sebestyén József több alkalommal is írt hosszabb-rövidebb tanulmányokat a fontosságáról, de ez a múzeum sajnos mind ez idáig nem valósult meg.

Juan Gyenes²² kaposvári születésű fotóművész 1989-ben küldött egy dedikált képet a múzeum részére, amit 1934-ben készített. A kép a két mester, Kálmán Imre és Lehár Ferenc kézfogását örökíti meg a bécsi Operában. Vera különösen örült annak, hogy ez a fotográfia méltó helyre került a kiállítási enteriőrben.²³

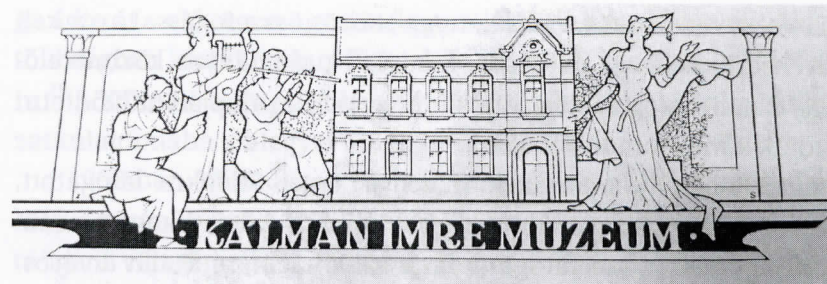
Az első időszaki kiállítást²⁴ 1988-ban rendezték, augusztus 15. és 28. között lehetett megtekinteni. A címe *Erdély kövei* volt, innen származó ásványokat tekinthetett meg a közönség.

²¹ MATYIKÓ Sebestyén József, *Átmeneti megállapodás* (AD126-91)

²² Gyenes János 1912-ben született Kaposváron, Győrben tett fényképész szakvizsgát. 1930 és 1937 között a *Színházi Élet* fotóriportere volt, zenei és társasági eseményeket fotózott. 1940-ben Madridba költözött, később a spanyol királyi család hivatalos fotója lett. Életműve több mint 10 millió fényképfelvételt tartalmaz, 13 albuma jelent meg. Hegedűművész édesapja emlékére díjat alapított. 1995-ben halt meg Madridban. Forrás: somogy.hu/eletrajzok/gyenes-janos-juan-gyenes.html.

²³ MATYIKÓ Sebestyén József, *A kéz, amely lekottázta a világhírű dallamokat. Vera Kálmán látogatása Siófokon.* (AD178-91)

²⁴ Korábbi időszaki kiállításra sem az adattári források között, sem a sajtóban nem találtam információt.

A múzeum hivatalos dokumentumainak fejléce

Forrás: A szerző archívuma

1990-ben Matyikó Sebestyén József, a múzeum akkori igazgatója szeretett volna a hivatalos iratokhoz, szerződésekhez használható fejléctet, melynek elkészítésére Z. Soós István kaposvári grafikusművészt kérte fel.²⁵

Néhány évvel a megnyitása után tapasztalható volt, hogy ez a kiállítás kevés a Siófokra látogató vendégek számára. Az 1990. év végi összefoglalójában Matyikó Sebestyén József állandó tárlatként szerette volna újrarendezni a képtári anyagot. Olyan neves festőktől kívánt bemutatni alkotásokat, mint Benczúr Gyula, Egry József, Holló László, Markó Károly és Szőnyi István, a szobrászok közül Telcs Ede, Veszprémi Imre és Varga Imre. Ezek idegenforgalmi szempontból vonzó nevek, jelentős kiállítást lehetne belőlük összeállítani. Matyikó Sebestyén József évente két időszaki tárlatot tervezett az aktuális muzeológiai elveket követve, amelyek közül az „ütősebbet” a főszezonra időzítette. Látni fogjuk a későbbiekben, hogy ez nem valósult meg, akadt azonban olyan év is, amikor négy-öt kisebb időszaki kiállítást is rendeztek az intézmény falai között. A működési program végén Matyikó Sebestyén

²⁵ Z. Soós István, *Grafika a Kálmán Imre Múzeumról* (AD113-90)

arra a következtetésre jutott, hogy „Közös összefogással arra kell törekednünk, hogy egységes, korszerű tudományos közművelődési és muzeológiai elvek, valamint gyakorlat alapján működtetni tudjuk a múzeumot.”²⁶

1990-ben Kálmán Imre özvegye ismét Siófokra látogatott, részt vett egy hangversenyen, ahol Kálmán-dalok alkották a műsor nagy részét. Meglátogatta férje szülőházát, sétát tett a városban és végigjárt minden olyan helyet, amely Kálmán Imre nevét viseli. Meglátogatta a szabadtéri színpadot, férje mellszobrát, a Kálmán-sétányt, a Kálmán cukrászdát. Itt majdnem baleset is történt: egy tolató autó kis híján elsodorta az özvegyet és Matyikó Sebestyén József múzeumigazgatót.²⁷

Az évek során számos relikviával bővült a múzeum, Kálmán Imre özvegyének sokat köszönhetünk. A kiállítás létrejöttéhez szükséges tárgyakat nagyrészt ő adományozta férje szülővárosának. 1991-ben újabb, igazán jelentős tárgyakkal gazdagodott a gyűjtemény. E. D. Minazzoli olasz szobrászművész Kálmán Imrét ábrázoló 1953-ban, carrarai márványból készült mellszobra, kezének gipsz lenyomata, valamint az Osztrák Becsületrend Keresztje kitüntetés is a kiállítás részei lettek. Vera 1991. október 15-én kelt levele szerint a múzeumnak adományozott hetvenkilenc darab tárgy tízezer Schilling értékű. Ezeket 1992-ben vették leltárba. Az özvegy kérése volt, hogy a tárgyak az állandó kiállítás részei legyenek és azokat ne lehessen elmozdítani a múzeumból.²⁸

1992. márciusában ötvenegy tárgy került az emlékmúzeum gyűjteményébe. Ezeket a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága

²⁶ MATYIKÓ Sebestyén József, *A Kálmán Imre Múzeum minimális működési programja az önkormányzat elé* (AD121-90)

²⁷ *Az idős hölgy látogatása*, Siófoki Hírek, 1990. augusztus 25., 5.

²⁸ *Vera Kálmán adományának listája* (AD217-92)

ga adta át – előtte a megyei múzeum leltárában szerepeltek. Nagy többségben kották, műsorfüzetek és plakátok kerültek így Siófokra.²⁹ A Kálmán-anyag ebben az évben került a siófoki önkormányzat tulajdonába a megyei Múzeumi Központtól.³⁰

1992-ben különleges eseménynek adott otthont az épület. Május 16-án Kálmán Imre lánya, Yvonne itt mondta ki a boldogító igent vőlegényének, Helmuth Klumppnak, a Lufthansa vezérigazgatójának. A több mint száz fős vendégsereg hajóval érkezett Siófokra, a Múzeum bejáratánál cigányzenekar fogadta őket, az esküvőre a szülőházban került sor. Yvonne még dalra is fakadt az édesapját ábrázoló szobor előtt, mire a vendégek egy része táncra perdült – csárdást vagy keringőt jártak. A budapesti Operettszínház művészei meglepetésműsorral készültek, Oszwald Mari-ka, Német Sándor, Kalocsai Zsuzsanna, Hidvégi Miklós léptek fel. Az előadás végén Gaby Bischof osztrák színésznő a *Csárdáskirálynő*-ből énekelt dalokat, melyeket erre a nem mindennapi alkalomra aktualizáltak. A múzeum emeletén az állófogadásra a Piroksa Csárda pincérei terítettek, a pezsgő Franciaországból érkezett. A falakon Csiszár Elek festőművész képei voltak kiállítva, központi helyen a *Kálmán Imre sétány* című alkotással. Hazai és külföldi tévétársaságok is jelen voltak az eseményen. Az esküvő után a násznép ismét hajóra szállt, itt már a vőlegény is felszabadultabb volt, pezsgőspohárral a fején táncolt és énekelt is.³¹ Yvonne az ajándékba kapott kiadványból – mely a múzeumot mutatta be – néhány évvel később nagyobb mennyiséget kért Matyikó Sebes-

²⁹ *Átvételi elismervény Megyei Múzeumi gyűjtemény a Kálmán Imre Múzeum számára* (AD316-92)

³⁰ *Működő gazdaság – bizakodó önkormányzat*, Magyar Hírlap, 1992. 03. 28., 2.

³¹ *Happy Endben az operett lánya* (AD238-92); *Férjhez ment az operettkirály lánya*, Szabad Föld, 1992. 07. 07., 13.

tyén Józseftől. Annyira tetszett neki a könyv, hogy a barátainak is szeretett volna ajándékozni belőle.³²

Glatz Henrik építész-mérnök, a Siófok Balatonfürdő Rt. megalapítójának tablója kalandos körülmények között került a múzeumba. 1980-ban de Chatel Ottó (akinek a dédnagyapja volt Glatz Henrik) írt levelet Törlei Dénesnek, hogy a Beszédes József Vízgazdálkodási Múzeumnak adományozza a tablót és hogy ezért ne kelljen Budapestre utazni, szívesen leviszi az autója tetőcsomagtartójára kötve Siófokra. Így került a Vízgazdálkodási Múzeum gyűjteményébe a tabló. 1993-ben Matyikó Sebestyén József kereste meg Nagy Istvánt, hogy az alkotás kerüljön át a Kálmán Imre Múzeumba, mivel ennek Siófok történetét bemutató kiállításrészebe tartalmilag jobban beleillene.³³ Az átadás meg is történt, a tabló a fürdőtelep fejlődéséről szóló részen kapott helyet.

1993-ban az emlékház földszinti folyosóján terveztek kialakítani egy siófoki panteont. Ehhez relief-es emléktáblákat készítettek volna azokról a személyiségekről, akik „Siófok és a Balaton vonatkozásában maradandót alkottak”.³⁴ Mindez idáig csak Együd Árpád³⁵ folklorista emléktáblája készült el, amelyet halálának tizedik évfordulóján, 1983. augusztus 17-én avattak az emlékházban. A relief Andrassy Kurta János szobrászművész alkotása.

³² Kálmán lánya adományoz, Somogyi Hírlap, 2001. 06. 23., 16.

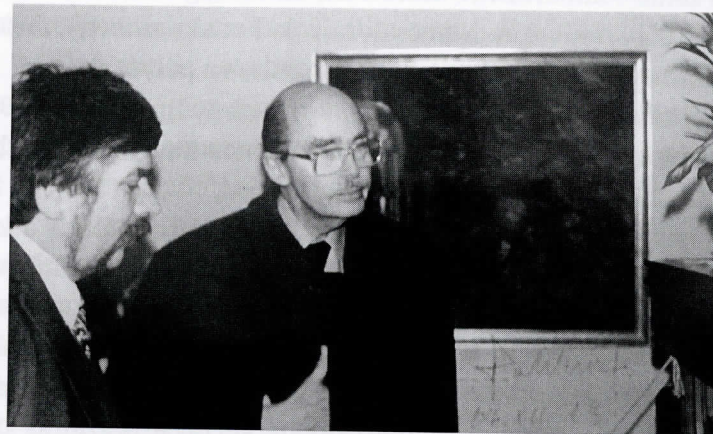
³³ MATYIKÓ Sebestyén József, *Glatz-tabló* (AD282-93)

³⁴ MATYIKÓ Sebestyén József, *A Kálmán Imre Múzeum 1993. évi munkaterve* (AD263-92)

³⁵ Folklorista, tanár. Perőcsényben született 1921-ben. Tornatanárként kezdett dolgozni Csurgón, majd 1963-ban került Siófokra, testnevelés tanár volt és rövid ideig a Kálmán Imre Múzeum igazgatója, 1963-ban a Balaton Táncegyüttes alapítója. Kaposváron dolgozott a megyei múzeumban, közben Somogy megye számos településén végzett kiemelkedő folklórkutató munkát. Egyedülálló jelentőségűek a somogyi balladakutatásai.

Ezen a napon tudományos tanácskozást rendeztek a Somogy Megyei Honismereti Egyesülettel közösen.³⁶

Halálának negyvenedik évfordulóján Siófok Kálmán Imrénének ajándékozta a díszpolgári címet. Ezt a kezdeményezést Habsburg Ottó is támogatta,³⁷ aki régről ismerte a családot és többször meglátogatta a múzeumot az évek során.³⁸

Habsburg Ottó látogatása a Kálmán Imre Múzeumban

Forrás: A szerző archívuma

1993. október 30-án egész napos programsorozatot rendeztek, délelőtt a múzeumnál koszorúztak, délután a Kulturális Központ Teátrum Kávéházában emlékülést tartottak, majd a színházteremben az *Egy élet muzsikája* című filmet vetítették. Este ünnepi hangverseny keretében adták át a díszpolgári címet, melyet

³⁶ MATYIKÓ Sebestyén József, *Együd Árpád néprajzkutató emléktábla feliratának jóváhagyása* (AD284-93)

³⁷ *Posztumusz elismerés*, Veszprémi Napló, 1993. 09. 23., 7.

³⁸ *dr. Habsburg Ottó levele Matyikó Sebestyén Józsefnek* (AD301-93)

94 Vera, a zeneszerző özvegye vett át Molnár Árpád polgármestertől. A hangversenyt Lengyelfi Miklós rendezte, közreműködtek Tiboldi Mária, Oszvald Mária, Csonka Zsuzsa, Hidvégi Miklós és Leblanc Győző. A koncert után a Teátrumban Léhmann Ágnes zongorázott Kálmán-dalokat.³⁹ A díszpolgári cím átadásához kapcsolódva az Advocatus Pro Urbe Alapítvány rajzpályázatot hirdetett gyerekeknek, a téma Kálmán Imre élete volt, az ország minden részéről várták a pályaműveket. Nemcsak rajzok, hanem szobrok, faragások, tűzzománcok és festmények is készültek a pályázatra.⁴⁰

Folyamatosan bővült a képzőművészeti gyűjtemény is, 1994-ben a legtöbb alkotás Csiszár Elektől származott, ebben az évben az ő művei közül is vett alkotást a múzeum.⁴¹ Varga Mátyás festőművész az intézményben rendezett kiállítása emlékére a képzőművészeti gyűjtemény számára ajándékozta Lovas című művét.⁴² Még ebben az évben négy új Egry József kép, Szinyei Merse Pál festménye, Németh János *Keresztury-ház* című domborműve, Mészöly Géza *Balatoni halásztanya* című műve, valamint Szász Endre egy olajfestménye és öt grafikája került a múzeum gyűjteményébe.⁴³ 1994 elején Takáts Gyula Kossuth-díjas költő, festőművész két festményt (*Ívó halak*, *Ladikból horgászók*) ajándékozott a múzeumnak.⁴⁴ A képviselő-testület 1994-ben tervbe vette, hogy a múzeum tetőszerkezetét felújíttatják, valamint a pincét olyan állapotúra alakítják, hogy raktározási munkákhoz megfelelő legyen.⁴⁵

³⁹ Hírlevél (Siófok Város Önkormányzatának kiadványa), 1993/4. szám

⁴⁰ Dél-Balaton, 1993. IX.4–IX.11.

⁴¹ Csiszár Elek a múzeumban, Somogyi Hírlap, 1994. 04. 06., 12.

⁴² Lovas Drezdából, Somogyi Hírlap, 1994. 07. 30., 5.

⁴³ Gyarapodó gyűjtemény, Somogyi Hírlap, 1994. 10. 19., 12.

⁴⁴ Képzőművészet, Siófoki Hírek, 1994. 04./1., 4.

⁴⁵ Siófoki Hírek, 1994.09./2., 12.

1994. novemberében különleges eseménynek adott otthont a múzeum. A Japán Állami Televízió forgatócsoportja készített felvételeket az épületben. A filmet a *World Music Album* című műsorban mutatták be. A rendező és az operatőr elmondták, hogy Japánban nagyon szeretik Kálmán Imre zenéjét.⁴⁶ A következő évben az ukrán TET televízió készített felvételeket a múzeumról, és egy riportot is rögzítettek a múzeum igazgatójával, Matyikó Sebestyén Józseffel. Az elkészült film címe *Kálmán királysága* volt.⁴⁷

A kilencvenes években Kálmán Gyula fafaragó, a népművészet mestere számos alkotását adományozta a múzeumnak, ezzel alapozta meg a néprajzi gyűjtemény alapjait.⁴⁸

1995-ben Holló László tíz grafikáját vásárolta meg a múzeum,⁴⁹ A Balatoni Halászati Rt.-től pedig Németh János keramikusművész *Halász butella* című alkotását vásárolta meg az intézmény.⁵⁰ Csiszár Elek élete egyik legkiemelkedőbb alkotását adományozta a gyűjtemény számára: az 1986-ban készült *Apám emlékére* című festménye 1995. áprilisában került a képzőművészeti gyűjteménybe.⁵¹ Tüskés Tibor tavaszi tárlatának emlékére közel ötven darab ex librist adományozott a múzeumnak, melyek Diskay Lenke munkái.⁵² Róka Gyula fafaragótól csont- és ólombe-
rakásos karikás ostort és macskafejes botot kapott a múzeum.⁵³ M. Kiss Pál művészettörténész a saját gyűjteményéből adományozta Gy. Szabó Béla két fametszetét a gyűjtemény részére.⁵⁴

⁴⁶ Siófokon forgatott a japán tévéstáb, Somogyi Hírlap, 1994. 11. 25., 12.

⁴⁷ Az Ukrán TV filmet forgatott a Kálmán Imre Múzeumban (AD369-95)

⁴⁸ A faragás művésze, Siófoki Hírek, 1997. 07./I.-II., 4.

⁴⁹ Tusrajzok Siófokon, Somogyi Hírlap, 1995. 01. 07., 9.

⁵⁰ Kerámia adományból, Somogyi Hírlap, 1995. 01. 27., 3.

⁵¹ Csiszár-mű ajándék a múzeumnak, Somogyi Hírlap, 1995. 04. 29., 4.

⁵² Tüskés ex librisei a múzeumnak, Somogyi Hírlap, 1995. 09. 09., 5.

⁵³ Kanászostor a múzeumnak, Somogyi Hírlap, 1995. 10. 28., 5.

⁵⁴ Gy. Szabó Béla fametszetei, Siófoki Hírek, 1995. 09./I., 4.

Ez év novemberében jelentős kiállítás nyílt a múzeumban. A képzőművészeti gyűjteményéből (melyből a későbbiekben városi képtárat kívántak alaptani) állították össze a tárlatot, melynek keretében olyan alkotók műveit tekinthették meg az érdeklődők, mint Borsos Miklós, Csiszár Elek, Egry József, Holló László, Kunffy Lajos, Szász Endre és Varga Imre.⁵⁵ A múzeumi mecenatúra egy új formáját szerették volna kialakítani. Ennek az lett volna a formája, hogy például a városi focicsapat az egyik meccs bevétele a múzeumnak adja műtárgyvásárlás céljára. Ennek segítségével gyarapodott volna a majdani Képtár gyűjteménye, melynek létrehozása „a siófoki múzeumügynek a városhoz méltó felvirágoztatását célozza.”⁵⁶

1996. augusztus 10-én millicentenáriumi rendezvényt tartottak a múzeumban. Neves történészek tartottak előadásokat a honfoglalás kutatásának legújabb eredményeiről. A meghívottak között volt dr. Bárdy László, dr. László Gyula, dr. Magyar Kálmán, dr. Makkai János, valamint dr. Szilassy Sándor. Az esemény keretein belül mutatták be *Az őshazától Árpád honalapításáig* című jubileumi kötetet.⁵⁷

1997-ben csatlakozott először Somogy megyei helyszín az Európai Örökség Napokhoz, a balatonboglári Kék és Vörös kápolna, a Füstli ház, a vörsei tűzoltómúzeum, a balatonlellel Kapoli-ház mellett a Kálmán Imre Múzeum is a programsorozat részese lett. Az egész kontinenst felölelő rendezvény keretén belül az épített

⁵⁵ *Városi képtár nyílt Siófokon*, Somogyi Hírlap, 1995. 11. 25., 1.

⁵⁶ DANKÓ Imre, *A múzeumi mecenatúra új formái*, Somogy Megyei Kurír II. 1991. 10. sz.

⁵⁷ *Ősbemutató Siófokon. Millicentenáriumi megemlékezés*, Siófoki Hírek, 1996. 07./I.-II., 5.

kulturális örökségi helyszínek díjtalanul látogathatók.⁵⁸ Ebben az évben járt Siófokon Kálmán Imre egyetlen hazánkban élt rokona, Halpert János (az ő nagymamája volt a zeneszerző testvére, Vilma). Számos kottát, a zongoraszéket, egy frakkot és több más relikviát is a múzeumnak adományozott.⁵⁹

Néhány hónappal később Kálmán Imre özvegye látogatott el ismét a múzeumba. Matyikó Sebestyén József beszélgetett vele. Elmondta, hogy mindig szeret eljönni a férje siófoki szülőházában működő múzeumba. További relikviák adományozásáról is beszélgettek, Vera csak annyit mondott az igazgatónak, hogy utazzon el hozzá és válogassa ki, ami a múzeum számára kell.⁶⁰ Ez volt Vera utolsó látogatása férje szülőházában, két évvel később bekövetkezett haláláig nem járt többször a múzeumban. Az emeleti kiállítótermeket is ebben az évben újították fel, Bényi Árpád kiállítása előtt fejeződtek be a munkálatok. 1997-ben került a múzeum tulajdonába – a zeneszerző fia, Charles Kálmán ajándéka-ként – az egyetlen fennmaradt hangfelvétel, melyen Kálmán Imre hangja hallható. 1950-ben egy frankfurti rádióknak adott interjút, amelyben nagyrészt a műveiről beszélgettek a riporterrel.⁶¹

1998-ban a múzeumba látogatott Tadeo Watanabe japán szerző, a *Lehár és Kálmán művei*, valamint a *Bécsi opera szerzői* című könyvek írója. Az ő közbenjárására ismerték meg igazán Kálmán

⁵⁸ Azóta Kulturális Örökség Napjai néven rendezik meg minden évben az eseményt, amihez az Emlékház igyekszik különleges, színes programokkal csatlakozni. *Nyitott kapuk a múzeumban*, Somogyi Hírlap, 1997. 09. 19., 12.

⁵⁹ *Az operett királyának első sikerei. Találkozás Kálmán Imre rokonával*, Siófoki Hírek, 1997. 08./I.-II., 6.

⁶⁰ *In Vera Veritas – Verában az igazság*, Siófoki Hírek, 1997. 10./I., 4.

⁶¹ *Külföldön gyakran hangsúlyozta magyarságát*, Hajdú-Bihari Napló, 1998. 01. 13., 15.

98 Imre zenéjét Japánban.⁶² A *Duna ékszere* című, Magyarországról szóló könyvében több oldalon keresztül írt az intézményről.⁶³ Augusztusban orosz múzeumigazgatók látogattak az emlékházba. Többnapos továbbképzésen vettek részt Magyarországon, ennek keretében utaztak Siófokra. A továbbképzés témája az emlékmúzeum mint műfaj volt.⁶⁴

1998 óta a Pünkösdi Szezonnyitó keretében adják át a Kálmán Imre Emlékplakettet a Zenepavilonnál. Ezt az elismerést olyan személyek kapják, akik valamilyen módon hozzájárultak a Kálmán-kultusz ápolásához, Kálmán Imre életművének megismertetéséhez. Legtöbbször előadóművészek vehették át a kitüntetést, többek között elsőként Moravetz Levente, majd a Latabár család, Rátonyi Róbert, Zentai Anna, Huszti Péter, Zsádon Andrea, Oszvald Marika, Kállai Bori – hogy csak a legismertebbeket említsem. Rajtuk kívül írók, zenetörténészek, rendezők részesültek az elismerésben, úgy mint Kerényi Miklós Gábor, Gál Róbert, Topsy Küppers vagy Szinetár Miklós. 2022-ben Csiszár Mirella, az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet munkatársa, valamint Farkas Pál, a Dunakeszi Szimfonikus Zenekar karmestere kapta az elismerést.

1999-ben Reich Károly kiállításának emlékére özvegye egy festményt ajándékozott a múzeumnak, melynek címe *Nő tükör előtt*.⁶⁵ Az alkotás kiemelkedő része a múzeum képzőművészeti gyűjteményének. Ebben az évben Horváth János Milán kiállítását rendezték meg, amelynek megnyitóján dr. Gyenesei István,

⁶² *Japán operett-rajongó Siófokon*, Siófoki Hírek, 1998. 05./II. 8.

⁶³ *Japánul az emlékházról*, Somogyi Hírlap, 2003. 01. 25., 4.

⁶⁴ *Orosz múzeumigazgatók Siófokon. Az új kelet követői a Kálmán Múzeumban*, Siófoki Hírek, 1998. 08./I.-II., 10.

⁶⁵ *Nő tükör előtt*, Siófoki Hírek, 1999. 10./II. 4.

99 a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke köszöntötte a résztvevőket, Muzsinszki Nagy Endre tárlatának vernisszázsán pedig dr. Márfi Gyula veszprémi érsek mutatta be a kiállítást.

2000-ben újabb adomány érkezett a múzeumba. Az 1999 novemberében elhunyt Vera Kálmán családja küldött relikviákat, bútorokat, használati tárgyakat a gyűjtemény gyarapítására Vera Monte Carlo-i otthonából.⁶⁶

2001-ben módosult a múzeum megnevezése. A képviselő-testület 23/2001 (II.22.) számú határozatában a közgyűjteményi törvény megváltozásához igazodva Kálmán Imre Emlékházra módosította az intézmény jogi státuszát.⁶⁷ 2002-ben, névadója születésének százhuszadik évfordulója alkalmából kétnapos programsorozatot rendezett a Kálmán Imre Múzeum és a Dél-balatoni Kulturális Központ. Október 24-én és 25-én koszorúzással, számos kiállítással, operettel és filmvetítéssel emlékeztek az operett fejedelmére. Az ünnepségen Yvonne is részt vett. Az emlékházban erre az alkalomra olyan képekből rendeztek fotókiállítást, melyeket korábban még sehol nem láthattak az érdeklődők.⁶⁸ Egy évvel később, 2003-ban Kálmán halálának ötvenedik évfordulójára emlékeztek a szülővárosában. Október 30-án a program részeként koszorúzással és kiállítással ünnepeltek, valamint a zeneszerző egy ritkábban játszott operettjét, a *Cirkuszhercegnőt* játszották a Fővárosi Operettszínház művészei.⁶⁹

Kálmán Imre életműve 2004-ben elnyerte az *Örökségünk – Somogyország kincse* címet, mellyel Somogy Megye Közgyűlése

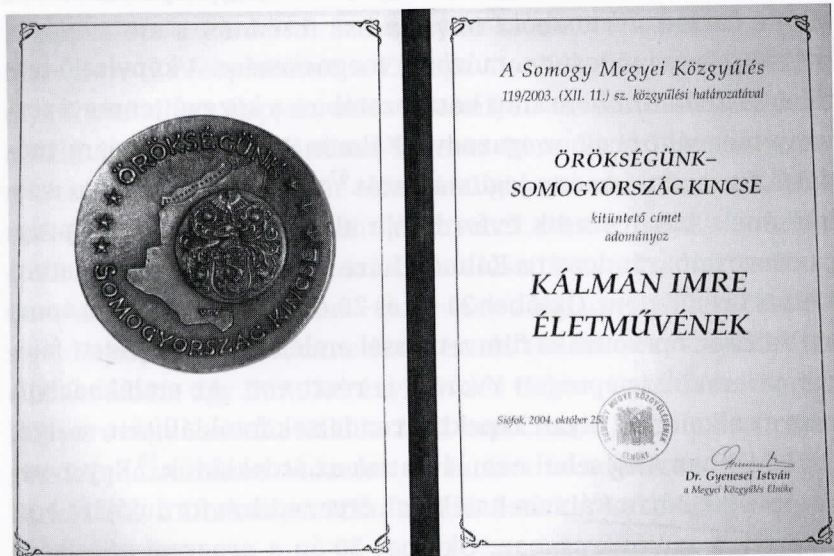
⁶⁶ *Adomány a Kálmán Múzeumnak*, Siófoki Hírek, 2000. 07., 10.

⁶⁷ Siófoki Hírek, 2002.09., 7.

⁶⁸ *Elkeseredésében írt operettet*, Somogyi Hírlap, 2002. 10. 25., 16.; *120 éve született Kálmán Imre*, Siófoki Hírek, 2002. 10., 12.

⁶⁹ *Az idén is Kálmán-jubileum*, Siófoki Hírek, 2003. 10., 18.

tüntette ki a zeneszerzőt.⁷⁰ Az elismerést az Operett Napja alkalmából október 25-én a Dél-balatoni Kulturális Központban rendezett gálaműsor keretében adta át dr. Gyenesei István, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke Matyikó Sebestyén József múzeumigazgatónak és Tóth Bettynek, a Dél-balatoni Kulturális Központ igazgatójának.⁷¹

2004-ben Kálmán Imre életműve elnyerte az Örökségünk – Somogyország kincse címet

Forrás: A szerző archívuma

Ebben az évben kisebb felújítást végeztek az épületen, a falak javítása vált szükségessé. Ezt a munkát a kivitelező ingyen vállalta, ezzel segítette az intézmény működését.⁷² A képzőművészeti gyűj-

⁷⁰ Barcsón ünnepelt Somogy, Somogyi Hírlap, 2004. 01. 10., 4.

⁷¹ Somogyország kincse, Siófoki Hírek, 2004. 11., 18.

⁷² Somogyi Hírlap, 2004. 09. 20., 5.

temény ismét jelentősen bővült. Faggyas István grafikusművész harminc művét ajánlotta fel az emlékház gyűjteményének javára.⁷³ Ebben az évben egy különleges kiállítás nyílt Matzon Ákos magángyűjteményéből. A megnyitó díszvendége Habsburg György volt.

2005. júniusában két miniszter is Siófokra látogatott. Bozóki András kultuszminiszter és Csizmár Gábor foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter a látogatásuk alkalmával az emlékházat is megtekintették.⁷⁴

2006-ban került a múzeum gyűjteményébe Varga Imrének a Kálmán Imrét ábrázoló kisplasztikája. A művész a zenepavilonban található szobrának elkészítéséhez alkotott gipsz vázlatokat, ezek közül az elsőről készült ez a kisplasztika. Matyikó Sebestyén József szerint ennek a szobornak mintha fiatalabb arca lenne.⁷⁵

Varga Imre szobrászművész kisplasztikája az emlékház állandó kiállításának része

Forrás: A szerző archívuma

⁷³ Lovasvágta a rajzokon, Somogyi Hírlap, 2005. 01. 27., 16.

⁷⁴ Kálmán Imre Emlékmúzeum – Miniszteri látogatás, Siófoki Hírek, 2005. 07., 25.

⁷⁵ A fiatalabb Kálmán Imre, Somogyi Hírlap, 2006. 01. 05., 16.

2006 végén döntött úgy az önkormányzat, hogy egy intézménnyé szervezi át a Városi Könyvtárat, a Dél-Balatoni Kulturális Központot és a Kálmán Imre Emlékházat. Az átszervezés 2007 januárjában kezdődött, és március elsejével lépett érvénybe. Tóth-Baranyi Antal képeslapgyűjteményéből érdekes tárlatot állítottak össze az emeleti galériában. A látogatók mintegy ezerötszáz, a Balaton környékét ábrázoló képeslapot láthattak. A kiállítást Varga Imre Kossuth- és Herder-díjas szobrászművész nyitotta meg.

2008-ban a képzőművészeti gyűjteményből adtak kölcsön festményeket a keszthelyi Festetics-kastélynak, ahol a Balaton festőinek tárlatát állították össze. Olyan művészek alkotásait láthatta a közönség, mint Csók István, Egry József, Mészöly Géza és Szinyei Merse Pál.⁷⁶ Ebben az évben rendezték meg az első Kálmán Imre Emlénapok rendezvénysorozatát a Kálmán Imre Kulturális Központ szervezésében. Ez volt az egyetlen olyan rendezvény, amely esetében a zeneszerző családja engedélyezte a névhasználatot.⁷⁷

2008 végén, a Sörbár lebontása előtt, annak padlásán Matyikó Sebestyén József érdekes leletre talált. Egy nagyjából egy méter hosszú gipsz stukkót fedezett fel, amely feltehetően az egykori siófoki színház beltéri díszítőeleme volt, esetleg egy díszlet részlete lehetett.⁷⁸ A ritkaság ezután az emlékház gyűjteményébe került és most a Siófok fejlődését bemutató kiállításrészben látható Glatz Henrik korábban említett tablója mellett.

„A világhírű komponista szülőháza Európában egyedülálló operettintézménnyé válik” – írta meg 2009. február 18-án a *Somogyi Hírlap*. Az emlékház jelentős felújítására ebben az évben került sor, az eredeti tervek szerint az épület egészét tervezték

⁷⁶ Százféle Balaton a Festetics-kastélyban, Népszabadság, 2008. 06. 21., 10.

⁷⁷ Megdőböntő csattanó, Somogyi Hírlap, 2008. 10. 27., 5.

⁷⁸ Lelet az egykori nyári színházból, Siófoki Hírek, 2008. 12., 18.

megújítani. Az állandó tárlat körbejátható lett, kialakítottak benne egy dolgozószobát, nappalit és Vera budoárját is. A tervek szerint a pincébe Siófok helytörténeti kiállítása került volna. Nagy kár, hogy a munkák itt nem fejeződtek be. A hangulatos pincehelyiség jelenlegi állapotában semmilyen célra nem használható, pedig boltozatos térben szépen kialakítható lenne a helytörténeti kiállítás. A tervek szerint operettarchívumot is létrehozta volna az emeleten, amely kutatási célokra is megfelelő lett volna.⁷⁹ A szóban forgó felújítás során építették át úgy az épület alsó szintjét, hogy mozgáskorlátozottak részére is könnyen megközelíthető legyen. A bejárathoz kerekesszékes felvonót telepítettek és mozgássérült mosdót alakítottak ki az épületben. A megújult kiállítás megnyitójára 2009. április 16-án este került sor.

2009 augusztusában a British Museum munkatársai keresték fel az emlékházat. A szakemberek Kálmán Imre, Révész Géza és John Stephen Hirsch életét kutatták. Matyikó Sebestyén József múzeumvezető két könyvét ajándékozta angol kollégáinak.⁸⁰

2010 májusában újabb átszervezés történt, a képviselő-testület május 27-i ülésén szétválasztották a könyvtárat és a kulturális központot. Az így létrejött két intézmény a Kálmán Imre Kulturális Központ, valamint a Balatoni Regionális Történeti Kutatóintézet, Könyvtár és Kálmán Imre Emlékház lett. Erre a szétválásra egy szakfelügyeleti javaslat után került sor. Innentől kezdve az emlékház a könyvtárhoz tartozik.

2011-ben a könyvtár költözése miatt több rendezvényt, elsősorban a könyvbemutatókat az emlékházban rendezték meg. Ilyen volt például Podmaniczky Szilárd *Balatoni világok* és Jásdi

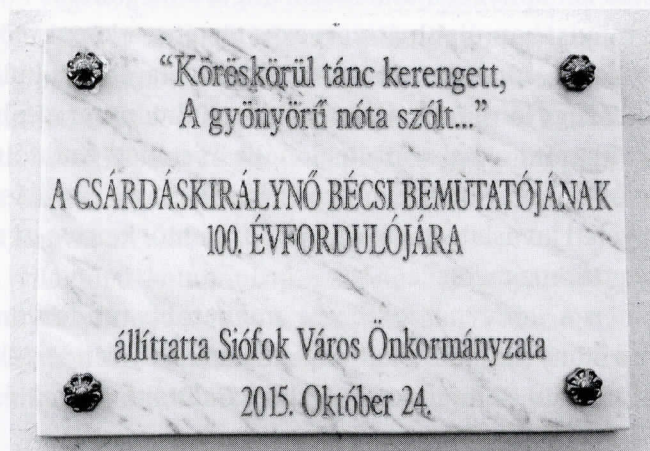
⁷⁹ Megújul Kálmán szülőháza, Somogyi Hírlap, 2009. 02. 18., 4.

⁸⁰ A British Museum munkatársai Kálmán Imre iránt érdeklődtek, Somogyi Hírlap, 2009. 08. 07., 11.

István Szerenád a *szőlőben* című könyvének bemutatója. Ebben az évben adventkor rendeztek előadássorozatot az emlékházban *Adventi esték* címmel. Az előadók között volt Praznovszky Mihály irodalomtörténész, Csorba László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, valamint Cséby Géza irodalomtörténész.

Kálmán Yvonne húsz évvel az esküvője után járt újra édesapja szülőházában. 2012 októberében, a zeneszerző születésének százharmincadik évfordulóját ünnepelték Siófokon. Ez alkalomból új időszaki kiállítást nyitottak az emlékház emeletén, ahol eddig nem látott dokumentumokat is bemutatnak.

Az emlékház először 2015-ben csatlakozott a Múzeumok Éjszaka országos programsorozathoz. Az esemény napján azóta is minden évben hosszabb nyitvatartás és különleges programok várják a látogatókat. 2015-ben újabb emléktábla került az emlékház falára, melyet a *Csárdáskirálynő* bécsi bemutatójának századi évfordulója alkalmából a Kálmán Imre Emléknepok keretében avattak fel.

Az emlékház falára került harmadik tábla a *Csárdáskirálynő* bécsi bemutatójának 100. évfordulója

Forrás: A szerző archívuma

Egy év múlva, a budapesti bemutató századik évfordulója alkalmából nyílt jubileumi kiállítás az emeleti galériában, *Csárdáskirálynő 100* címmel.

Az emlékház gyűjteménye most is folyamatosan bővül. Legutóbb Együd Árpád születésének századik évfordulójára rendezett kiállításunkhoz kapcsolódóan kaptunk festményeket és dokumentumokat. Az utóbbi években több felújítás is történt. Új ablakokat építettek be az épület Kálmán Imre sétány felőli oldalán, illetve kifestették az egyik földszinti termet és az emeleti kiállítóteret is.

Múzeumpedagógiai foglalkozásainkon évről évre egyre több gyermek vesz részt, azok népszerűek a helyi általános iskolák körében. Diákcsoportok szívesen látogatják meg a kiállításainkat osztálykirándulásaik alkalmával, különösen kedvelt körükben az állandó tárlatban kialakított kincskereső játékunk.

A korábbi gyakorlattal szakítva az elmúlt néhány évben inkább kevesebb, de tartalmasabb kiállítást láthatnak az érdeklődők az emlékház emeletén. Több évfordulóhoz kapcsoló időszaki tárlat is volt a közelmúltban, mint a *Csárdáskirálynő* magyarországi bemutatójának, valamint Együd Árpád születésének századik, Kálmán Imre születésének száznegyvenedik évfordulója alkalmából létrehozott tárlatok. 2023-ban is tervezünk évfordulós kiállítást, amellyel Varga Imre Kossuth- és Herder-díjas szobrászművész, Siófok város első díszpolgára születésének századik évfordulóját ünnepeljük. Ezenkívül év elején a képzőművészeti gyűjteményünk legjelesebb darabjait mutatjuk majd be a látogatóknak és Csiszár Elek, valamint Csiszár Zsolt közös kiállítása is látható lesz.

A Kálmán Imre Emlékház 1987 és 2020 között rendezett időszaki kiállításainak listája az alábbi QR-kód beolvasásával érhető el:

